

Koordinacja świadczeń

Czym jest koordynacja

Przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego zawierają reguły, dzięki którym osoby podejmujące pracę równocześnie lub kolejno w kilku państwach członkowskich, unikają negatywnych następstw podlegania systemom zabezpieczenia społecznego różnych państw. Zapewniają równe traktowanie każdego obywatela Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz dają prawo do opieki lekarskiej, świadczeń chorobowych, rodzinnych, emerytur czy rent bądź zasiłków dla bezrobotnych. Wskazują, któremu państwu podlega osoba pracująca lub prowadząca działalność za granicą. Gwarantują, że świadczenia nabyte w jednym państwie, będą wypłacane także jeśli osoba uprawniona przeniesie się do innego państwa. Uzupełniają prawo wewnętrzne danego państwa, chroniąc osoby wykonujące pracę za granicą przed utratą ochrony w zakresie zabezpieczenia społecznego. Regulacje te służą ochronie interesów osób przemieszczających się w celu podejmowania zatrudnienia na terytorium różnych państw. Dotyczą one tylko tych osób, które przemieszczają się w obrębie Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii.

Przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego mają pierwszeństwo przed wewnętrznymi przepisami wyżej wymienionych państw. Oznacza to, że w przypadku kolizji przepisów krajowych z przepisami unijnymi, zastosowanie mają zawsze przepisy unijne. Przepisy o koordynacji zawarte zostały w unijnych rozporządzeniach. Obowiązują zatem w całości i są stosowane bezpośrednio we wszystkich państwach nimi objętych. Państwa te nie mogą stosować tych przepisów wybiórczo.

Kraje objęte koordynacją

Zasady koordynacji obowiązują w państwach członkowskich Unii Europejskiej: Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, na Cyprze, w Czechach, Danii (z wyjątkiem Grenlandii i Wysp Faro), Estonii, Finlandii, we Francji (także na obszarze Reunion, Martyniki, Gwadelupy i Gujany Francuskiej), Grecji, Hiszpanii, Irlandii, na Litwie, w Luksemburgu, na Łotwie, Malcie, w Niemczech, Holandii, Polsce, Portugalii (w tym na Maderze i Azorach), Rumunii, na Słowacji, w Słowenii, Szwecji, na Węgrzech, we Włoszech, w Wielkiej Brytanii w tym na Gibraltarze (zasady nie obowiązują natomiast na Wyspie Man i Wyspach Normandzkich), w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego czyli Islandii, Lichtensteinie i Norwegii, (na podstawie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym) oraz w Szwajcarii (na podstawie umowy UE – Szwajcaria o swobodnym przepływie osób).

Kraje inne niż wyżej wymienione nie są objęte przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego co oznacza, że w przypadku wyjazdu członka rodziny do takich krajów, jak np.: Stany Zjednoczone, Kanada, Australia, Chiny, wszelkie wnioski o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych powinny być rozpatrywane w oparciu o ustawodawstwo polskie.

Kiedy zachodzi koordynacja

Osoby, które mieszkają i wykonują pracę w jednym państwie, korzystają z ochrony w zakresie zabezpieczenia społecznego na podstawie wewnętrznych przepisów tego państwa. Przepisy te regulują ich prawa i obowiązki w odniesieniu do obciążeń (składek) oraz korzyści (świadczeń) w ramach systemu zabezpieczenia społecznego państwa, w którym mieszkają. Kiedy osoby

wyjeżdżają za granicę w celu wykonywania pracy zarobkowej lub zamieszkania, wówczas przepisy wewnętrzne nie wystarczają dla zapewnienia im takiej ochrony. W tej sytuacji gwarancję ochrony można uzyskać dopiero dzięki aktom prawa międzynarodowego, jakimi są unijne przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Przepisy unijne nie pozwalają na pobieranie świadczeń rodzinnych w pełnej kwocie równocześnie w różnych krajach. Państwo właściwe mające pierwszeństwo wypłaca pełną kwotę świadczeń rodzinnych – po spełnieniu kryteriów przewidzianych w jego ustawodawstwie, natomiast drugie państwo wypłaca dodatek dyferencyjny. Jest to kwota wynosząca różnicę między wysokością świadczeń, w przypadku gdy ich wysokość w drugim państwie przewyższa sumę świadczeń w pierwszym państwie – tak, aby osoba zainteresowana otrzymała najwyższą możliwą kwotę świadczeń przewidzianą w ustawodawstwie jednego z państw członkowskich.

Rodzaje świadczeń

Świadczenia rodzinne to wszelkie świadczenia rzeczowe lub pieniężne, które mają odpowiadać wydatkom rodziny. Świadczenia podlegające koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego:

Świadczenia rodzinne:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie rodzicielskie,
- jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem".

Świadczenie wychowawcze:

- świadczenie wychowawcze (500+) Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci

Świadczenia niepodlegające koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (realizowane w oparciu o ustawodawstwo polskie):

- zapomoga (z tytułu urodzenia dziecka) wypłacana przez gminy,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe),
- świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- Dobry start (300+).

Ustalanie koordynacji

Zgodnie z art. 23 ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz z art. 13 ust. 2 ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, wnioski w sprawie uzyskania prawa do świadczeń rodzinnych i wychowawczego, składa się w urzędzie gminy właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o ww. świadczenia. W przypadku, kiedy okaże się, że jeden z członków rodziny przebywa w jednym z krajów objętych koordynacją, gmina powinna przeprowadzić postępowanie wyjaśniające, mające na celu ustalenie charakteru oraz faktycznego miejsca pobytu członka rodziny na terenie państwa objętego koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego, tj. Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarii.

Jeżeli w ramach ww. postępowania organ właściwy ustali, że wyjazd nie ma charakteru turystycznego, leczniczego lub nie jest związany z podjęciem przez dziecko kształcenia poza granicami Polski, powinien wystąpić do wojewody z zapytaniem, czy w danej sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, jednocześnie załączając następujące dokumenty:

- kserokopie wniosków o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych i świadczenia wychowawczego wraz z załącznikami,
- kserokopie wydanych decyzji,
- informację na temat pobieranych świadczeń,
- formularz dla potrzeb ustalenia ustawodawstwa państwa właściwego do wypłaty świadczeń,
- dokumentację przedstawiającą sytuację dochodową rodziny.

Kserokopie wyżej wymienionych dokumentów zostaną uwzględnione wyłącznie po ich potwierdzeniu „za zgodność z oryginałem” na każdej stronie.

W stosunku do wniosków nowych, **nierozpatrzonych** wcześniej przez gminę, względem których zastosowanie mają przepisy o koordynacji, wojewoda ma obowiązek wydać decyzje w przedmiocie polskich świadczeń albo przekazać na zasadzie pierwszeństwa wnioski do instytucji zagranicznej celem rozpatrzenia.

W stosunku do wniosków **rozpatrzonych** wcześniej przez gminę, względem których wojewoda ustali, że mają zastosowanie przepisy o koordynacji, gmina ma obowiązek uchylenej decyzji przyznających świadczenia **za okres**, w którym osoba podlega ustawodawstwu innego państwa i przekazania całej dokumentacji do wojewody. Dopiero wówczas wojewoda może wydać decyzje w przedmiocie polskich świadczeń albo przekazuje wnioski, na zasadzie pierwszeństwa, do instytucji zagranicznej celem ich rozpatrzenia.

Jeżeli wojewoda ustali, że w danej sprawie **nie mają zastosowania przepisy o koordynacji** systemów zabezpieczenia społecznego:

- odsyła wniosek do gminy, co w konsekwencji powoduje obowiązek jego rozpatrzenia przez organ właściwy (wójt, burmistrz, prezydent) w oparciu o ustawodawstwo polskie,
- w przypadku wniosków, w stosunku do których zostały wydane decyzje przez gminę, powoduje to obowiązek nieprzerwanej realizacji świadczeń przyznanych prawomocnymi decyzjami przez organ właściwy.

